

Тема 11. Платіжний баланс і макроекономічна рівновага

1. Платіжний баланс, його структура і методологія складання.
2. Взаємозв'язок рахунків платіжного балансу.
3. Фактори впливу на рівновагу платіжного балансу країни: класифікація та управління.
4. Платіжний баланс України, його стан, структура, динаміка розвитку.

1. Платіжний баланс, його структура і методологія складання.

Платіжний баланс
Balance of
Payments

це балансовий рахунок міжнародних операцій як вартісне вираження всього комплексу світогосподарських зв'язків країни у формі співвідношення надходжень та платежів.

це агреговане віддзеркалення економічних відносин країни з рештою світу протягом певного періоду часу

статистичний звіт, де у систематичному вигляді наводяться сумарні дані про зовнішньоекономічні операції цієї країни з іншими країнами світу за певний проміжок часу

Платіжний баланс Balance of Payments

Платіжний баланс на певну дату існує у вигляді співвідношення платежів та надходжень, які із дня на день постійно змінюються. Стан платіжного балансу визначає попит і пропозицію національної й іноземної валюти в цей момент і він є одним із факторів формування валютного курсу

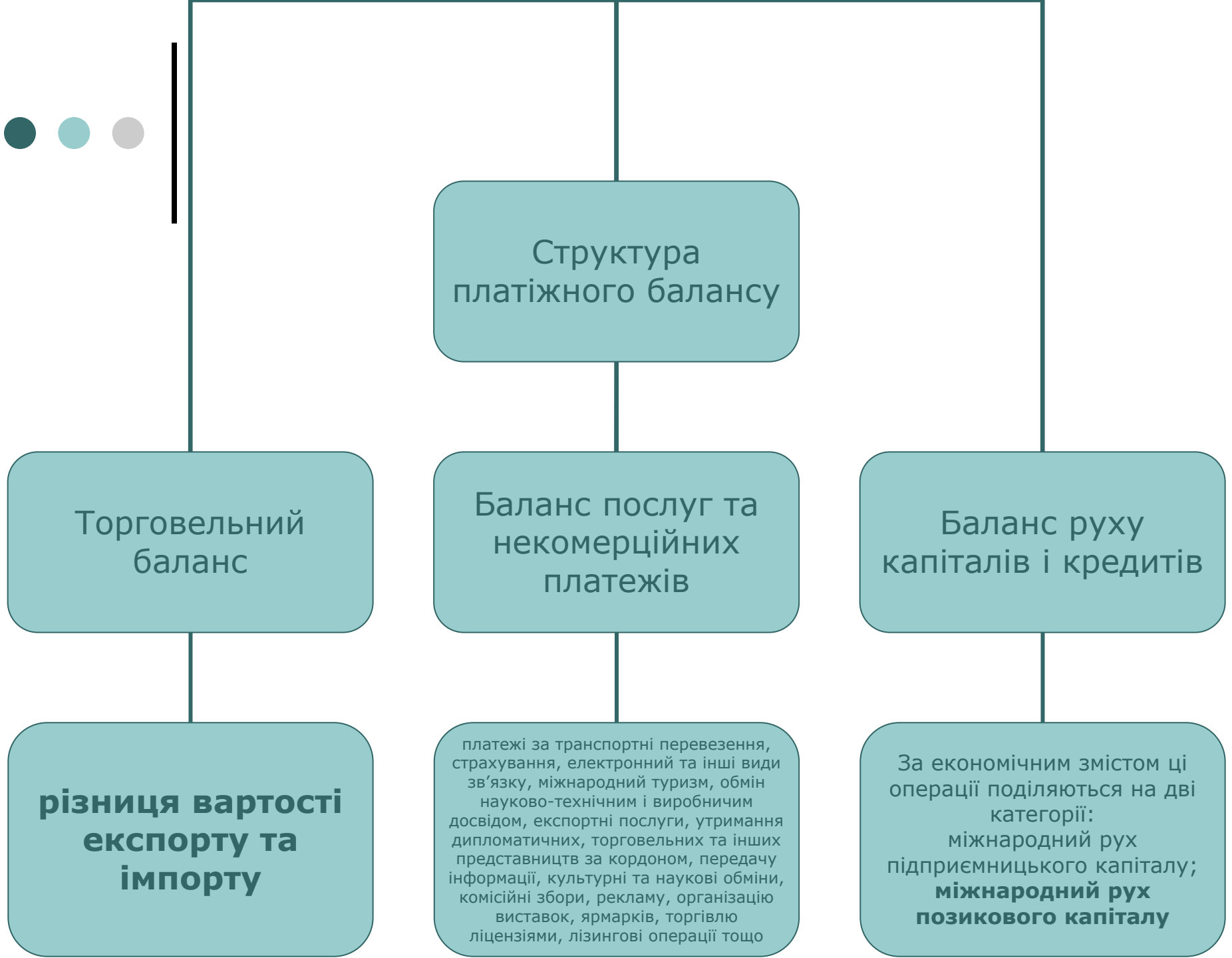
Платіжний баланс за певний період (місяць, квартал, рік) складається на основі статистичних показників при здійсненні за цей період зовнішньоекономічних дій і дає змогу аналізувати зміни в міжнародних економічних зв'язках країни, масштабах і характері її участі у світовому господарстві.

за підсумками його основних розділів може мати місце або активне сальдо, якщо надходження перевищують платежі, або пасивне, коли платежі перевищують надходження

В платіжному балансі використовується принцип подвійного запису, кожна операція має дві сторони – дебет (відплив коштів) і кредит (приплив коштів). У відповідності з цією обліковою системою загальна сума на дебеті повинна завжди бути рівною загальній сумі на кредиті

Прибуткові (+) та витратні (-) статті балансу міжнародних рахунків

<i>Прибуткові статті (+) КРЕДИТ</i>	<i>Витратні статті (-) ДЕБЕТ</i>
Експорт товарів та послуг	Імпорт товарів та послуг
Приток капіталу	Вивіз капіталу
• Приватні та державні дари із-за кордону	• Дари за кордон
♦ Транспортні послуги, що надані нерезидентам	• Використання транспорту інших держав
• Витрати іноземних туристів в даній країні	♦ Витрати на туризм за рубежем
♦ Військові витрати інших держав	♦ Військові витрати за кордоном
♦ Проценти та дивіденди, отримані із-за кордону	• Проценти та дивіденди, що виплачуються нерезидентам
♦ Продаж активів даної країни нерезидентам	♦ Придбання іноземних активів (наприклад, акцій, облигації та нерухомості)
♦ Депозити нерезидентів в депозитних установах даної країни	♦ Депозити в іноземних депозитних установах
• Продаж золота нерезидентам	• Придбання золота за кордоном
♦ Продаж національної валюти нерезидентам	• Купівля іноземної валюти

Баланс послуг та некомерційних платежів:

- ▣ платежі та надходження за транспортні перевезення, страхування, електронний, телекосмічний та інші види зв'язку, міжнародний туризм, обмін науково-технічним і виробничим досвідом, експортні послуги, утримання дипломатичних, торговельних та інших представництв за кордоном, передачу інформації, культурні та наукові обміни, різні комісійні збори, рекламу, організацію виставок, ярмарків, торгівлю ліцензіями, лізингові операції тощо;

За методикою МВФ показують односторонні перекази :

- ▣ виплати прибутків від інвестицій за кордоном та процентів за міжнародними кредитами, хоча за економічним змістом вони звичайно ближчі до руху капіталу;
- ▣ *державні операції* – субсидії іншим країнам по лінії економічної допомоги, державні пенсії, внески в міжнародні організації;
- ▣ *приватні перекази* – перекази іноземних робітників, фахівців, родичів на батьківщину.

Три перелічені вище групи операцій – послуги, надходження від інвестицій, односторонні перекази – називають **невидимими операціями** на противагу експорту та імпорту реальних цінностей (товарів)

Баланс руху капіталів і кредитів

Міжнародний рух підприємницького капіталу включає:

Вивіз капіталу:

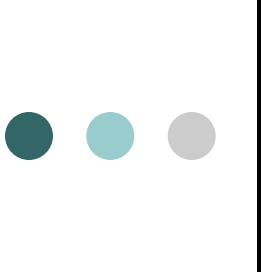
- ▣ Прямі зарубіжні інвестиції національних фірм.
- ▣ Придбання національними інвесторами зарубіжних акцій та облігацій.
- ▣ Придбання національними резидентами банківських депозитів в зарубіжних банках.

Приток капіталу :

- ▣ Прямі іноземні інвестиції в економіку країни.
- ▣ Придбання зарубіжними інвесторами акцій та облігацій країни.
- ▣ Придбання нерезидентами депозитів банків країни.

Міжнародний рух позикового капіталу включає:

- ▣ *Довго- і середньострокові операції* – це державні та приватні запозичення і кредити, які надаються на термін понад один рік.
- ▣ *Короткострокові операції* - включають міжнародні кредити терміном до одного року; поточні рахунки національних банків у закордонних банках (авуари); переміщення грошового капіталу між банками.

Сучасна класифікація статей платіжного балансу за методикою МВФ:

A. Поточні операції

- Товари
- Послуги
- Доходи від інвестицій
- Інші послуги та доходи
- Приватні односторонні перекази
- Офіційні односторонні перекази

B. Прямі інвестиції та інший довгостроковий капітал

- Прямі інвестиції
- Портфельні інвестиції
- Інший довгостроковий капітал

A+B – базисний баланс

C. Короткостроковий капітал

D. Помилки та пропуски

A + B + C + D – концепція ліквідності балансу в США

E. Компенсуючі статті

Переоцінка золотовалютних резервів, розподіл і використання СПЗ.

F. Надзвичайне фінансування

G. Зобов'язання, що складають валютні резерви іноземних офіційних органів.

Підсумок A + B + C + D + E + F + G – баланс офіційних розрахунків

H. Підсумкова зміна резервів

- СПЗ
- Резервна позиція в МВФ
- Інші вимоги
- Кредити МВФ

РАХУНОК ПОТОЧНИХ ОПЕРАЦІЙ

Операції з реальними цінностями, які відбуваються між резидентами та нерезидентами; операції, пов'язані з безоплатним наданням або одержанням цінностей, які призначені для поточного використання: **товари, послуги, доходи та поточні трансферти.**

Товари. Інформація Держкомстату, яка базується на даних вантажних митних декларацій та звітах підприємств про товари, які не проходять митне декларування (риба, виловлена в нейтральних водах і продана за кордоном, товари, придбані в портах перевізниками тощо). Для цілей складання платіжного балансу ці дані коригуються за ступенем охоплення (неформальна торгівля) та класифікацію (перерахунок імпорту з цін CIF на ціни FOB, ремонт товарів).

Послуги. Транспорт, подорожі та інші послуги. Статтю "Послуги" Національний банк України формує в основному за власною базою даних.

Доходи. Стаття "Доходи": *Оплата праці* включає заробітну плату й інші доходи, отримані резидентами країни за роботу, виконану за межами її економічної території (мешканці прикордонних районів, сезонні робітники, персонал міжнародних організацій тощо). *Доходи від інвестицій* охоплюють надходження та сплату доходів від прямих, портфельних та інших інвестицій, а також надходження від резервних активів.

Поточні трансферти передача матеріальних та фінансових цінностей резидентам від нерезидентів і навпаки, яка не передбачає компенсації у вигляді певного вартісного еквівалента: приватні перекази, благодійна допомога в грошовій формі, грошові внески органів державного управління, технічна допомога (інформація Міністерства економічного розвитку та торгівлі), гуманітарна допомога (за інформацією Держмитслужби)

РАХУНОК ОПЕРАЦІЙ З КАПІТАЛОМ ТА ФІНАНСОВИХ ОПЕРАЦІЙ

Рахунок операцій з капіталом. Одержання або оплата капітальних трансфертів (трансферти на інвестиційні цілі, прощення боргу, перекази мігрантів тощо), придбання або реалізація нефінансових активів та прав власності (торгові марки, патенти, авторські права, права на видобуток корисних копалин та інші).

Фінансовий рахунок. У фінансовому рахунку відображаються всі операції, в результаті яких відбувається перехід прав власності на зовнішні фінансові активи та вимоги країни, або, іншими словами, виникнення та погашення фінансових зобов'язань між резидентами та нерезидентами.

Прямі інвестиції: акціонерний капітал, реінвестовані доходи та інший капітал (кредити підприємствам прямого інвестування).

Портфельні інвестиції: цінні папери, що дають право на участь у капіталі, та боргові цінні папери (облігації та інші довгострокові боргові цінні папери), інструменти грошового ринку (векселі, ноти тощо) та похідні фінансові інструменти.

Інші інвестиції: торгівельні та банківські кредити, позики, включаючи кредити та позики МВФ та міжнародних фінансових організацій, угоди про фінансовий лізинг, готівкова валюта та депозити, а також інші короткострокові активи/пасиви

Резервні активи: : монетарне золото, спеціальні права запозичення, резервна позиція в МВФ (25% квоти країни), активи в іноземній валюті, що складаються з

2. Взаємозв'язок рахунків платіжного балансу.

Міжнародна платіжна позиція країни (правило Вальраса)

$$\square \quad IM = X + NA + NR,$$

де IM – імпорт країни, X – експорт, NA (net assets) – чисті продажі активів (різниця вартості активів, проданих іноземцям і куплених у них), NR (net interests) – чисті платежі відсотків (різниця вартості відсотків на вкладений капітал, отриманих з-за кордону, і виплачених іноземцям)

$$\square \quad IM - X - NR = NA, \text{ де ліва сторона – поточний баланс,}$$

права – баланс операцій з капіталом

Для врегулювання незбалансованості платіжного балансу використовуються офіційні резерви (OR) ЦБ країни:

$$IM - X - NR = NA \pm OR$$

Концепції платіжного балансу

- Механізму потоків готівки
- Еластичності
- Абсорбційний підхід
- Монетарний підхід
- Умова Маршалла - Лернера (самостійне вивчення)

Теорія механізму потоків ГОТІВКИ

Д.Юм “Про торговельний баланс”:

- 1) Усі розрахунки по з\торговельних операціях здійснюються у готівковій формі;
- 2) Існує прямий зв'язок між обсягом грошової маси та рівнем цін;
- 3) Експортні та імпорнтні ціни залежать від відносних цін на світових ринках.

Дж.С.Міллер:

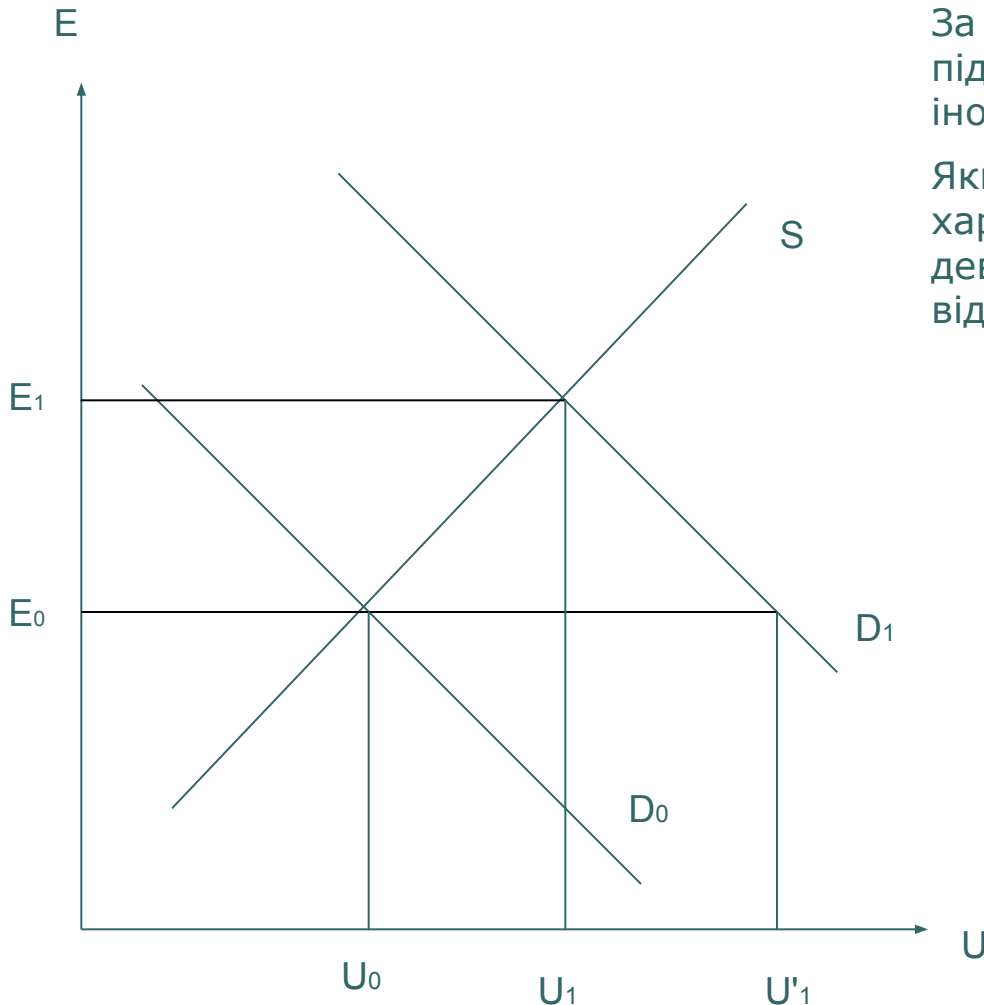
- 4) Приплив готівки веде до зниження відсоткових ставок, має наслідком відплив капіталів з країни та корекцію валютного курсу;
- 5) Облікова ставка стає важливим інструментом захисту золотовалютних резервів та валютного курсу

Концепція еластичності

- Стосується більшою мірою торговельного балансу, розглядає зв'язок між девальвацією національної валюти і торговельним балансом залежно від еластичності попиту і пропозиції до зовнішнього обміну.
- Вплив зміни обмінного курсу на кількісну рівновагу двох взаємодіючих валют залежить від еластичності наявних кривих попиту та пропозиції
- В сучасних умовах еластичність попиту на імпорт є низькою внаслідок високої його необхідності для країн, а попит на експорт є відповідно більш еластичним

Концепція еластичності (продовження)

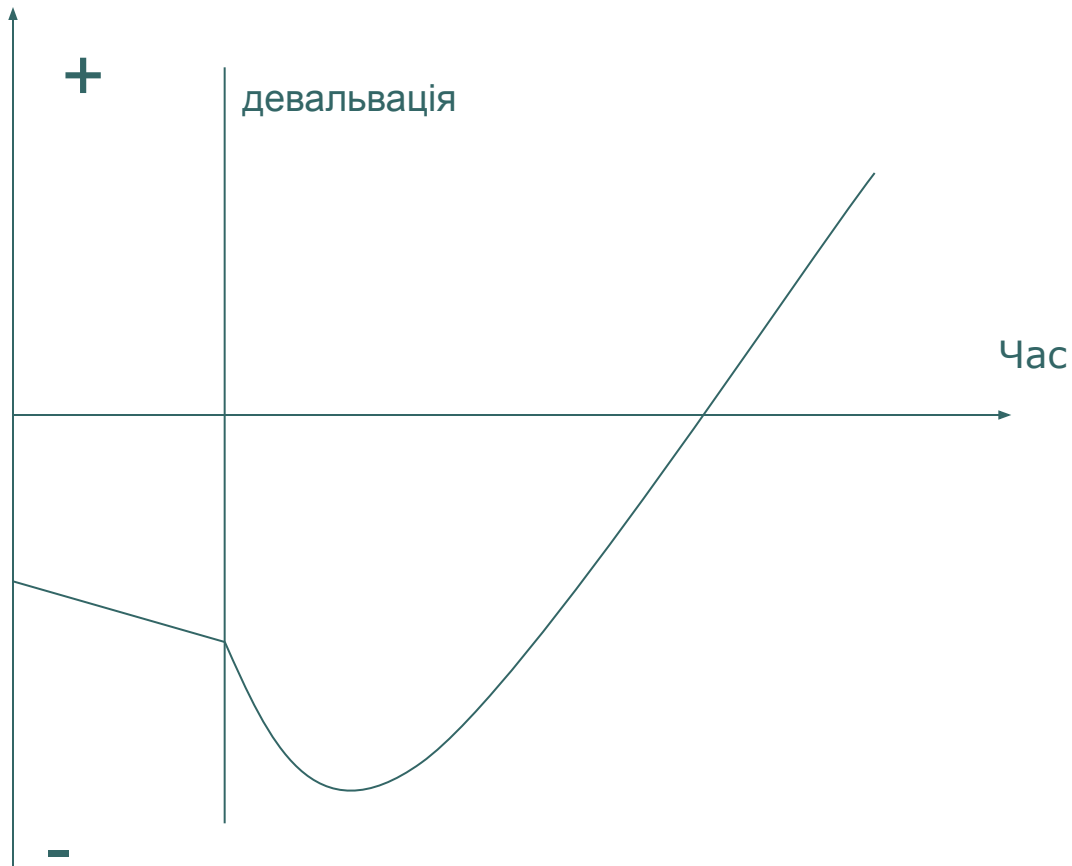

За зростання попиту на іноземну валюту ЦБ підтримуватиме додаткову пропозицію іноземної валюти у розмірі $U'_1 - U_0$

Якщо ця тенденція набуде сталого характеру, ЦБ переходитиме до ціни E_1 , девальвуючи національну валюту по відношенню до іноземної

Концепція еластичності (продовження)

Торговельний баланс

Ефект J-кривої

- За нееластичного попиту початково відбудеться зростання дефіциту торговельного балансу внаслідок подорожчання імпорту, девальвації валюти і підвищення попиту на іноземну грошову одиницю.
- З часом еластичність підвищується і торговельний баланс покращується

Абсорбційний підхід

- ▣ Торгівельний баланс розглядається як різниця між тим, що виробляється у країні, та тим, що споживається:

$$Y = C + I + G + (EX - IM),$$

де C – споживання, I – інвестиції, G – державні витрати, разом – A (абсорбція)

При $Y - A < 0$ (внутрішній попит перевищує внутрішнє виробництво) $EX - IM < 0$, зростає імпорт.

За умов повної зайнятості єдиним шляхом покращення поточного рахунку стає зниження абсорбції

За наявності безробіття A залишається сталим, Y зростатиме за рахунок збільшення EX .

За умов здійснення девальвації поточний рахунок покращуватиметься, кінцевим результатом стане інфляція.

Монетарний підхід

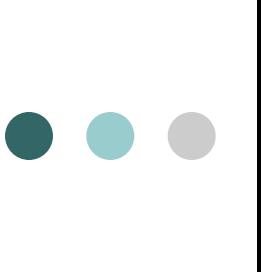
▣ Якщо попит населення на гроші перевищує їх пропозицію з боку ЦБ, тоді він задовольняється припливом грошей з-за кордону.

▣ Якщо пропозиція грошей ЦБ перевищує попит на них, то гроші відпливають за кордон

Попит на гроші: $L = k * P * Y$, де P – рівень внутрішніх цін, Y – реальний дохід

Пропозиція грошей: $M = R + D$, де R – міжнародні резерви, а D – внутрішній кредит

Позначимо $P = E * P_f$, де E – ціна іноземної валюти в національних грошах, P_f – рівень зовнішніх цін

Монетарний підхід (продовження)

Припускаємо $L = M$, $k * E * Pf * Y = R + D$ і отримуємо:

$E(\%) + Pf(\%) + Y(\%) = R(\%) + D(\%)$, або

$R(\%) - E(\%) = Pf(\%) + Y(\%) - D(\%)$, тобто

процентні зміни резервів та обмінного курсу дорівнюють змінам зовнішньої інфляції плюс зміни реального доходу за мінусом процентних змін внутрішнього кредиту

У системі з фіксованим валютним курсом зростання внутрішнього кредитування буде супроводжуватися зменшенням резервів, скорочення внутрішнього кредиту означатиме зростання платіжного балансу та вирівнювання попиту і пропозиції на гроші

3. Фактори впливу на рівновагу платіжного балансу країни: класифікація та управління

- Нерівномірність економічного і політичного розвитку країн, міжнародна конкуренція.
- Циклічні коливання економіки.
- Зростання закордонних державних витрат, пов'язаних із милітаризацією економіки і військовими витратами.
- Посилення міжнародної фінансової взаємозалежності.
- Зміни в міжнародній торгівлі.
- Вплив валютно-фінансових факторів.
- Негативний вплив інфляції.
- Торгівельно-політична дискримінація певних країн.
- Надзвичайні обставини – неврожай, стихійні лиха, катастрофи.

Рівновага платіжного балансу

Аналіз рівноваги ПБ ґрунтується на:

- Балансі поточних розрахунків;
- Базовому балансі;
- Балансі офіційних розрахунків.

Причини дисбалансів:

Сезонні;

Структурні – недостатня швидкість пристосування попиту на експорт та імпорт;

Циклічні;

Спекуляції та втеча капіталів;

Зміни валютного регулювання.

Довгострокова рівновага

Нульове сальдо торгівлі товарами та послугами (поточного рахунку ПБ)

$$IM - X - NR = 0$$

Середньострокова рівновага

Нульове сальдо базового балансу (сальдо поточного рахунку + сальдо рахунку капіталу)

$$IM - X - NR - NA = 0$$

Короткострокова рівновага

Нульове сальдо рахунку офіційних резервів (сальдо поточного рахунку + сальдо рахунку капіталу + сальдо резервів)

$$IM - X - NR - NA - OR = 0$$

Вплив економічних факторів на платіжний баланс

Економічні фактори	Вплив
Темп інфляції	<p>Підвищення цін на товари та послуги, що виробляються всередині в країні має ефектом зростання цін на експортні товари і може зменшити експорт. Імпортні товари можуть стати більш вигідними для резидентів, рівень імпорту збільшується.</p> <p>Дефляція: зниження обсягів виробництва, інвестицій та доходів, можливим є збільшення процентних ставок та зменшення імпорту (продажі стають менш вигідними). Можливий наслідок: укріплення валюти та зменшення експортної виручки, з одночасним збільшенням імпортної виручки.</p>
Зростання ВВП	<p>Високі темпи росту ВВП та доходів: збільшення споживання імпортних товарів, можливий відтік капіталів з країни або приплив (відплив) інвестицій. Низькі темпи росту ВВП: зниження рівня імпорту.</p>

Вплив економічних факторів на платіжний баланс

Процентні ставки

Підвищення процентних ставок: збільшення притоку капіталу на фінансовий рахунок, зменшення відтоку капіталу, укріплення курсу, може мати наслідком дефляцію та скорочення збільшення імпорту.
Зниження процентних ставок: зменшення притоку капіталу, збільшення відтоку капіталу.

Валютний курс

Обмінний курс впливає на:

- 1) Відносну вартість імпортних товарів в порівнянні з вартістю товарів, що вироблені в країні;
- 2) На відносну вартість експортних товарів в порівнянні з товарами інших країн.

Девальвація робить імпорт більш дорогим в середньостроковому періоді, а і розширює експорт країни; впливає на приплив короткострокового капіталу.
Ревальвація: падіння експортних доходів, зростання імпорту, посилення вивезення капіталу.

Рівновага платіжного балансу

Умови рівноваги платіжного балансу:

- Нульове сальдо (рівність дебетової та кредитової частин)
- Повна зайнятість у країні
- Відсутність серйозних обмежень щодо міжнародних операцій

Методи врівноваження платіжного балансу

1. внутрішні

- 1.1) **ринкові методи** (фінансові, валютні, грошово-кредитні) передбачають зміни валютних курсів, цін, доходів, процентних ставок, грошової маси тощо:
  - 1.1.1) продаж іноземних та національних цінних паперів за іноземну валюту (наприклад, розміщення облігацій державної скарбниці у центральних банках інших країн);
  - 1.1.2) вплив на темп інфляції в країні через зміну процентних ставок, контроль за заробітною платою та рівнем цін;
  - 1.1.3) зміни в структурі експорту (шляхом урізноманітнення товарного асортименту та перерозподілу ресурсів на користь продукції, конкурентноздатної на світовому ринку);
  - 1.1.4) зміни валютного курсу (зниження курсу національної валюти сприяє здешевленню вітчизняної продукції на міжнародних ринках і подорожчання імпортованих товарів; тому девальвація призводить до розширення експорту та скорочення імпорту);
  - 1.1.5) використання країною своїх золотовалютних резервів (у певних межах, щоб не призвести до їх вичерпання та негативних наслідків у макроекономічному середовищі).

Методи врівноваження платіжного балансу

1. внутрішні

1.2.) неринкові (адміністративні) методи, прямий контроль:

регламентація зовнішньоекономічних операцій за допомогою нормативних актів та органів державного контролю. Наприклад, вплив на потоки зовнішньої торгівлі та рух капіталу між країнами може здійснюватися за допомогою протекціоністської політики уряду, яка включає запровадження тарифів, квот, ліцензій, субсидій тощо; обмеження на вивіз прибутків від інвестицій, заборона купівлі іноземної валюти, тощо.

2. зовнішні

2) міждержавні (зовнішні) методи:

2.1) позики інших країн та використання світового ринку позичкових капіталів (кредити банківських консорціумів, облігаційні позики);

2.2) ввезення підприємницького капіталу;

2.3) позики міжнародних фінансових організацій (МВФ, МБРР);

2.4) іноземна допомога (пільгові кредити, подарунки, субсидії, надані іншими країнами).

Заходи регулювання

- ▣ *рестрикційні* – кредитні обмеження, у т. ч. підвищення процентних ставок, стримування росту грошової маси;
- ▣ *експансіоністські* — стимулювання експорту, девальвація.

Лекція-аналіз “Динаміка платіжного балансу України”

Динаміка рахунку поточних операцій ПБ України, 1998-2010 рр., млн.дол.США

Статті платіжного балансу	1999	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
РАХУНОК ПОТОЧНИХ ОПЕРАЦІЙ	1 658	6 909	2 531	-1 617	-5 272	-12 763	-1 732	-2 884
БАЛАНС ТОВАРІВ ТА ПОСЛУГ	1 821	4 978	671	-3 068	-8 152	-14 350	-1 953	-3 850
ЕКСПОРТ ТОВАРІВ ТА ПОСЛУГ	17 058	41 291	44 378	50 239	64 001	85 612	54 253	69 255
ІМПОРТ ТОВАРІВ ТА ПОСЛУГ	-15 237	-36 313	-43 707	-53 307	-72 153	-99 962	-56 206	-73 105
БАЛАНС ТОВАРІВ	244	3 741	-1 135	-5 194	-10 572	-16 091	-4 307	-8 712
ЕКСПОРТ ТОВАРІВ	13 189	33 432	35 024	38 949	49 840	67 717	40 394	52 191
ІМПОРТ ТОВАРІВ	-12 945	-29 691	-36 159	-44 143	-60 412	-83 808	-44 701	-60 903
БАЛАНС ПОСЛУГ	1 577	1 237	1 806	2 126	2 420	1 741	2 354	4 862
ЕКСПОРТ ПОСЛУГ	3 869	7 859	9 354	11 290	14 161	17 895	13 859	17 064
ІМПОРТ ПОСЛУГ	-2 292	-6 622	-7 548	-9 164	-11 741	-16 154	-11 505	-12 202
ДОХОДИ	-869	-645	-985	-1 722	-659	-1 540	-2 440	-2 009
Оплата праці	15	212	349	531	2 199	3 611	3 411	4 034
Доходи від інвестицій	-884	-857	-1 334	-2 253	-2 858	-5 151	-5 851	-6 043
Доходи від прямих інвестицій	-66	-178	-263	-988	-1 159	-2 485	-2 479	-2 198
Доходи від портфельних інвестицій	-280	-320	-505	-474	-453	-514	-514	-681
Доходи від інших інвестицій	-538	-359	-566	-791	-1 246	-2 152	-2 858	-3 164
ПОТОЧНІ ТРАНСФЕРТИ	706	2 576	2 845	3 173	3 539	3 127	2 661	2 975

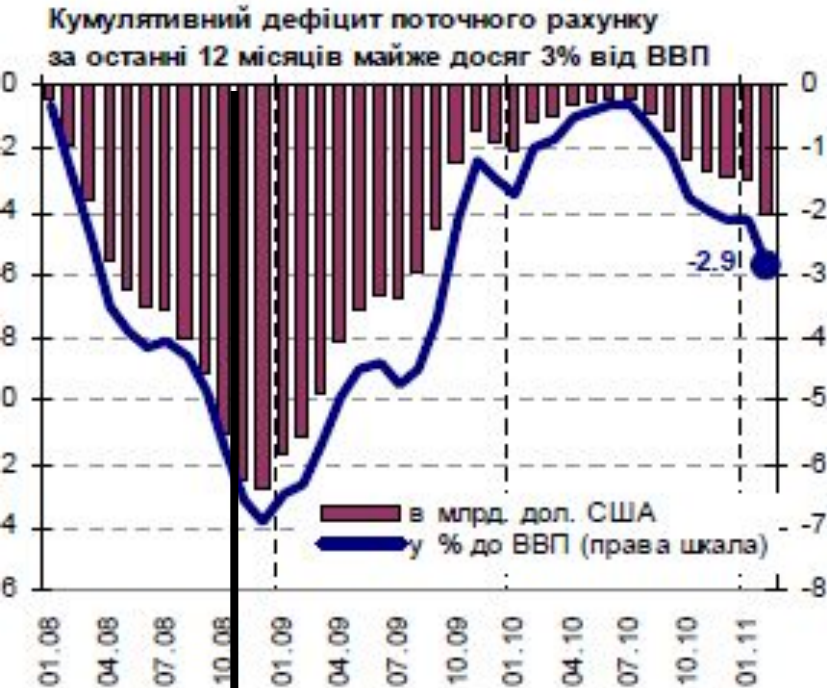

Чинники зміни статей поточного рахунку

- 2008 р. - укріплення гривні та погіршення конкурентоспроможності українських товарів (металургія, хімічна промисловість) та несприятлива кон'юнктура товарів на зовнішніх ринках;
- до початку 2009 р. – девальвація гривні та спостереження ефекту J-кривої (додатне сальдо на у 2-у кварталі 2010 р.);
- 2010 р. - вплив на баланс товарів зростання цін на енергоносії, на баланс послуг – зростання тарифів на транспортування газу;
- Зростання обсягів експорту на 29% (найбільше – чорна металургія 42,7%, машинобудування 33% - переважно до РФ); частка РФ у експорті зросла до 25,7%, ЄС до 26,5%;
- Зростання імпорту на 36,2% (переважно енергетичний, 32,4% імпорту; продукції машинобудування – 20,8% імпорту); частка РФ в імпорті – 36,4%;
- 2009 р. – зростання виплат за кредитами, насамперед банків;
- Доходи – зростання оплати праці, виплати за інвестиціями та кредитами майже без змін, оскільки масштабних інвестицій після 2008 р. Україною не робилося;

Заходи цього періоду – експансіоністські: девальвація, стимулювання експорту

Ефект J-кривої

девальвація

2011 р., 1 квартал: погіршення стану поточного рахунку, дефіцит майже у 3% ВВП

- Зростання експорту на 46% (продукція чорної металургії, хімічної промисловості, машинобудування – в основному за рахунок підвищення економічної активності в РФ)
- Зростання імпорту на 63% (за рахунок збільшення імпорту газу – зростання обсягів закупівель у 2,4 рази в порівнянні з минулим періодом та ціни на 12,5% та продукції машинобудування, зокрема автомобілів – покращення економічної активності в Україні)

Висока частка проміжного споживання у валовому випуску

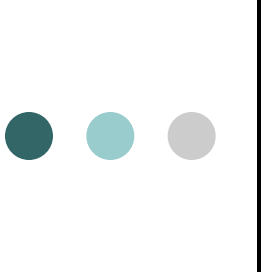
Чинники впливу на фінансовий рахунок ПБ

- 2006 – 2008 рр. – зростання ПІІ та портфельних інвестицій, торгівельних та банківських кредитів (споживче кредитування та зростання імпорту); збільшення процентної ставки та притік портфельних інвестицій;
- 2009 р. – зменшення темпів припливу ПІІ в Україну, відтік портфельних інвестицій, збільшення обсягів кредитів банків та компаній;
- 2010 р. – покращення ПІІ в Україні, притік портфельних інвестицій (загалом – 58,0 млрд дол США, або 1267 дол. на одну особу): зростання процентної ставки, покращення інвестиційного клімату (політичний чинник), співпраця з МВФ, вільна ліквідність на світових фінансових ринках;
- 2010 р. – зростання обсягів запозичень Уряду (2,5 млрд. ОЗДП, 2 млрд - кредит ВТБ, 1,2 млрд за рахунок купівлі ОВДП нерезидентами);
- 2010 р. – активне залучення коштів реальним сектором (довгострокові кредити та облігації для фінансування ЄВРО 2012);
- 2010 р. – скорочення заборгованості банківського сектору;
- 2010 р. – зростання обсягів вимог за торгівельними кредитами в порівнянні з їх заборгованістю – через відновлення експорту;

Засоби регулювання: рестрикційні – зростання процентної ставки, контроль грошової маси (обмеження денного обміну валюти, реєстрація іноземних інвестицій, валюта під реальний імпорт, зростання норм резервування під валютні кредити, обмеження коливань курсів згідно з Меморандумом з МВФ)

Валовий зовнішній борг України, 2004 – 2008 рр.

Показники	мл	мл	мл	мл	мл	мл	мл	мл	мл	мл	мл	мл	мл	мл	мл	мл	мл	мл	мл
	01.01.2004	01.04.2004	01.07.2004	01.10.2004	01.01.2005	01.04.2005	01.07.2005	01.10.2005	01.01.2006	01.04.2006	01.07.2006	01.10.2006	01.01.2007	01.04.2007	01.07.2007	01.10.2007	01.01.2008	01.04.2008	01.07.2008
Сектор державного управління	8929	9167	9125	10091	11204	11158	11595	11640	12214	11622	11309	11312	12894	12408	12745	13215	14673	15135	14873
<i>Довгострокові</i>	8929	9167	9125	10091	11204	11158	11595	11640	12214	11622	11309	11312	12894	12408	12745	13215	14673	15135	14873
Облігації та інші боргові цінні папери	3280	3700	3728	4284	4548	4680	5114	4879	5604	5146	4909	4822	6356	6016	6468	6542	7522	7775	7606
Кредити	5647	5467	5397	5807	6656	6478	6481	6761	6610	6476	6400	6490	6538	6392	6277	6673	7151	7360	7267
Інші боргові зобов'язання	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Органи грошово-кредитного регулювання	1919	1852	1755	1692	1690	1573	1415	1345	1254	1131	1083	945	880	745	665	540	462	329	290
<i>Короткострокові</i>	0	0	0	0	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Кредити	0	0	0	0	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
<i>Довгострокові</i>	1919	1852	1755	1692	1685	1573	1415	1345	1254	1131	1083	945	880	745	665	540	462	329	290
Облігації та інші боргові цінні папери	10	5	5	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Кредити	1909	1847	1750	1687	1685	1573	1415	1345	1254	1131	1083	945	880	745	665	540	462	329	290
Банки	1746	1762	2108	2348	2662	3295	3831	4454	6112	6748	7808	9641	14089	17328	21205	25808	30971	33900	38453
<i>Короткострокові</i>	1087	1124	1447	1455	1652	2001	2027	2391	3084	3306	3984	4398	6465	6691	8232	10267	11744	12080	12814
Інструменти грошового ринку	11	14	13	14	11	14	22	23	24	19	19	7	98	86	63	41	21	21	24
Кредити	720	693	699	719	858	841	906	1152	1861	2099	2828	3458	5381	5426	7159	8721	9815	9883	10428
Валюта і депозити	356	417	735	722	783	1146	1099	1216	1199	1188	1137	933	986	1179	1010	1505	1908	2176	2362
<i>Довгострокові</i>	659	638	661	893	1010	1294	1804	2063	3028	3442	3824	5243	7624	10637	12973	15541	19227	21820	25639
Облігації та інші боргові цінні папери	103	100	201	353	356	501	758	768	1232	1438	1498	1914	3304	5324	5911	6530	6999	6915	7252
Кредити	375	375	379	446	566	657	741	836	1230	1301	1600	2625	3515	4279	6036	7857	10633	12709	15019
Валюта і депозити	181	163	81	94	88	136	305	459	566	703	726	704	805	1034	1006	1154	1595	2196	3368
Інші сектори	10803	11426	12469	14211	14532	15360	16008	17861	19205	20609	21058	22671	24706	27230	28572	31551	35366	39830	42719
<i>Короткострокові</i>	7928	8368	8706	8926	8783	9365	9638	9710	7860	8305	8238	8758	8747	10123	9932	10241	10780	14003	15369
Кредити	363	264	427	341	471	534	637	770	634	481	628	893	736	389	670	777	838	655	912
Торгові кредити	5290	5737	5876	7727	7565	8115	7754	7724	5976	6823	6749	7112	7277	8980	8554	8773	9247	12605	13627
Інші боргові зобов'язання	2275	2367	2403	858	747	716	1247	1216	1250	1001	861	753	734	754	708	691	695	743	830
<i>Довгострокові</i>	2875	3058	3763	5285	5749	5995	6370	8151	11345	12304	12820	13913	15959	17107	18640	21310	24586	25827	27350
Облігації та інші боргові цінні папери	197	200	238	885	882	882	1026	1305	1275	1457	1460	1474	1855	1909	1925	1843	1985	2026	1910
Кредити	2678	2858	3525	4400	4867	5113	5344	6846	7784	8346	8975	10091	11713	12451	13274	15735	18605	19938	21478
Торгові кредити	0	0	0	0	0	0	0	0	2286	2501	2385	2348	2391	2747	3441	3732	3996	3863	3962
Прямі інвестиції: міжфірмовий борг	414	426	631	622	559	510	505	737	834	896	1341	1666	1943	2050	2098	3109	3079	3339	3727
Валовий зовнішній борг	23811	24633	26088	28964	30647	31896	33354	36037	39619	41006	42599	46235	54512	59761	65285	74223	84551	92533	100062

Зовнішній борг України, на 01.07.2010 р.

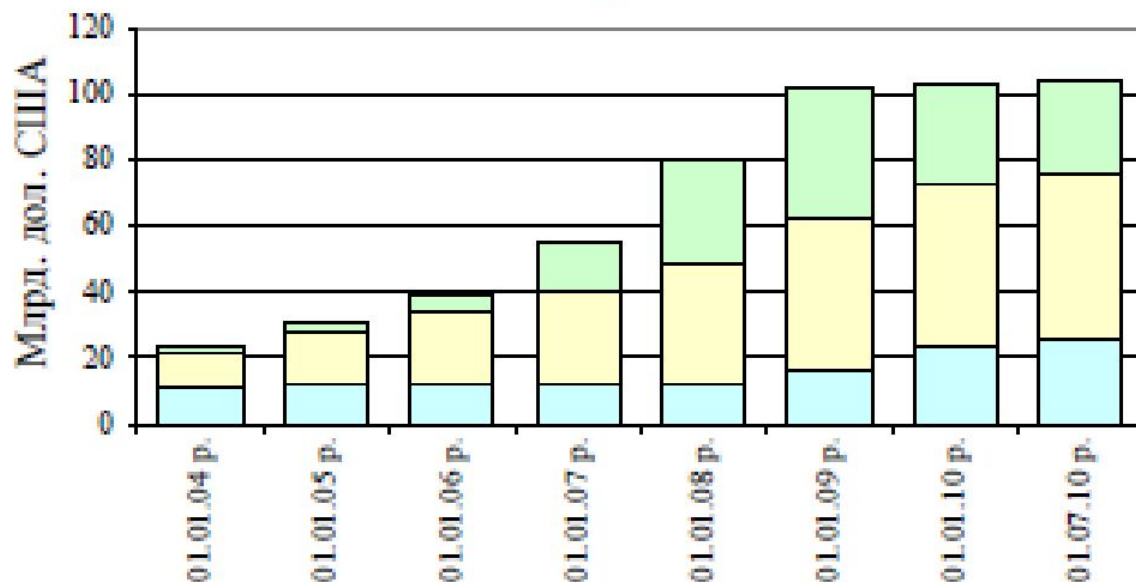
У 2006 р. – 54,6 млрд.дол.США (50,6% ВВП), у 2007 р. – 84,5 млрд.дол.США (60,5% ВВП), за 1-ше півріччя 2008 р. – 100 млрд.дол.США (59,9% ВВП, 131,7% експорту товарів і послуг)

	На 01.07.2010 р.	На 01.01.2009 р.	На 01.07.2008 р.	На 01.04.2008 р.
Валовий зовнішній борг	104 500	103 236	100062	92533
* Органи державного управління	19 400	14 590	14873	15135
* Інститути грошово-кредитного регулювання	5 800	4 725	290	329
* Банки	28 200	39 424	38453	33900
* Інші сектори	51 100	40 248	42719	39830
* Прямі інвестиції: міжфірмовий борг	5 134	4 249	3727	3339

Завдання: розрахувати показники зовнішнього боргу до ВВП та експорту/імпорту, зробити висновки

Зовнішній борг за секторами економіки

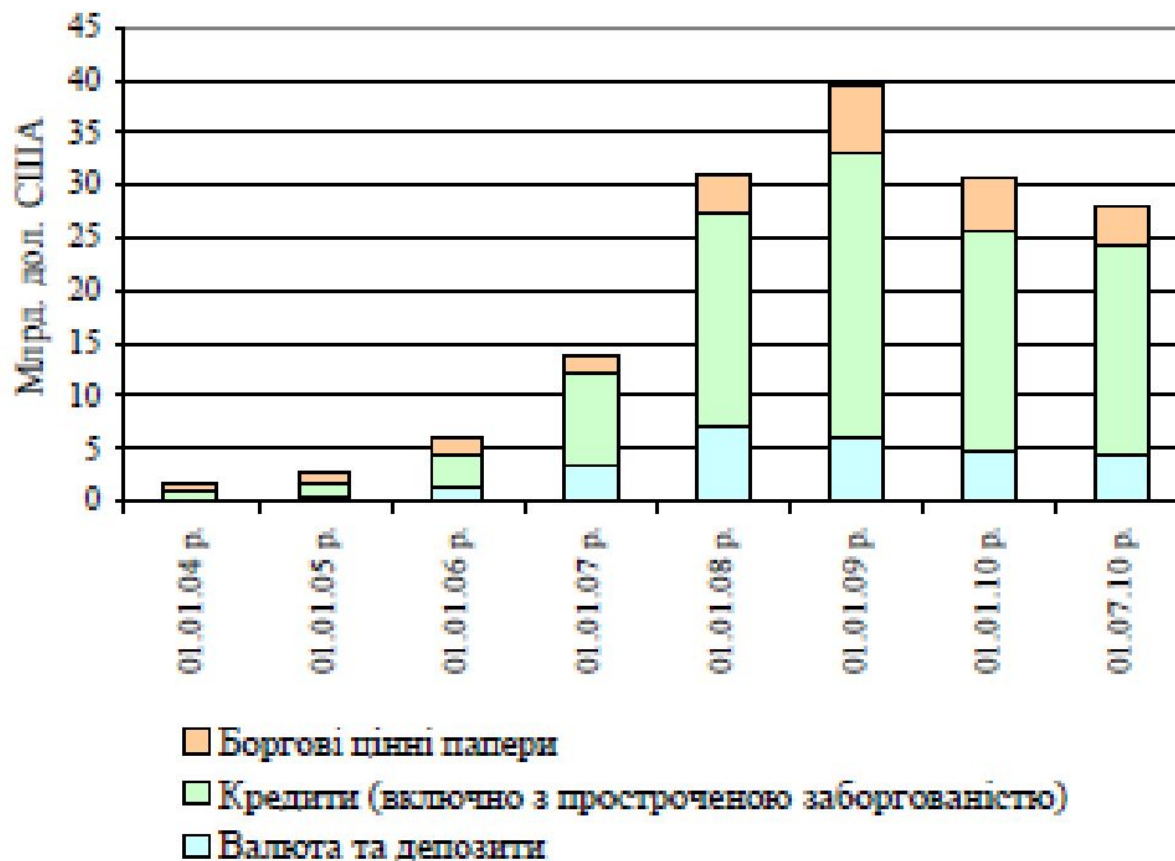
Динаміка валового зовнішнього боргу
України

- Зовнішній борг банківського сектору економіки
- Зовнішній борг інших секторів економіки
- Зовнішній борг секторів державного управління та органів грошово-кредитного регулювання

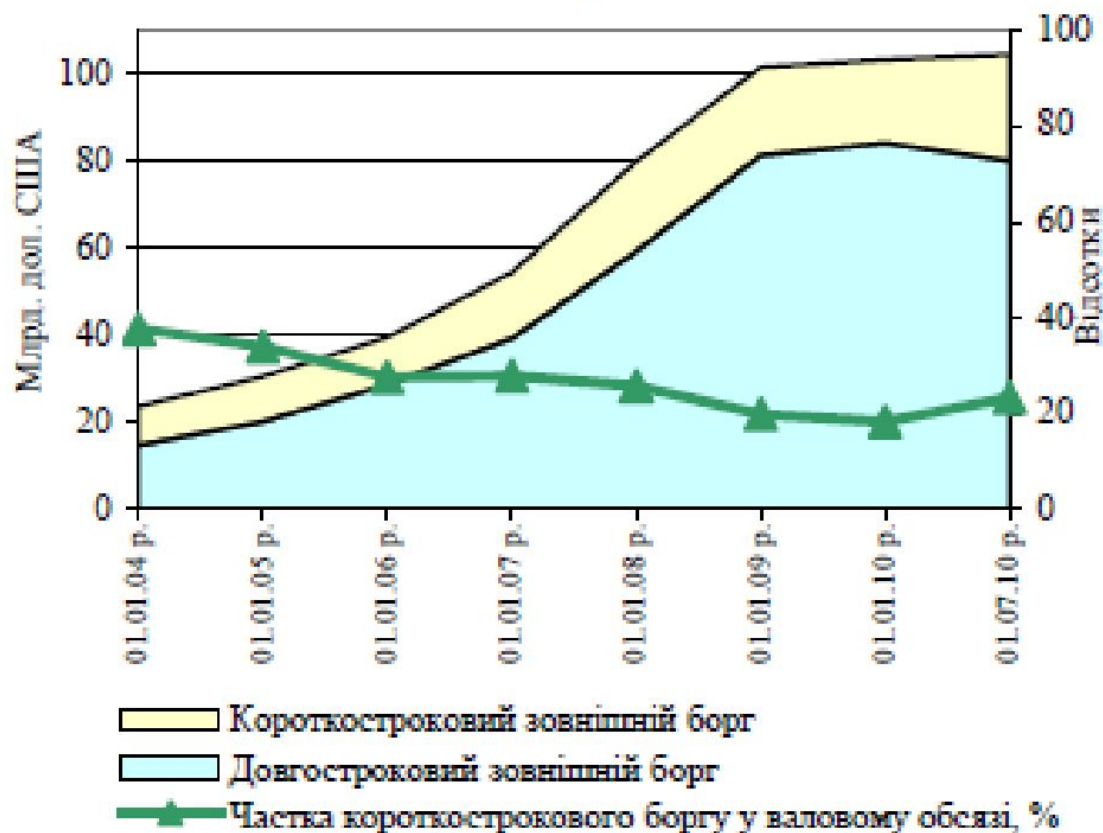
Зовнішній борг банківського сектору за інструментами запозичення

Динаміка заборгованості банківського сектору економіки України в розрізі фінансових інструментів

Зовнішній борг України за термінами погашення

Валовий зовнішній борг України за початковими строками погашення

Короткостроковий –
24,5 млрд.дол.США

Довгостроковий –
80,1 млрд.дол.США

Зниження коефіцієнту
покриття к/строкового
боргу резервними
активами – від 1,7 у
2005 р. до 0,76 у 1 кв.
2010 р.

Офіційні резерви України

	На 01.10.2010 р.	На 01.04.2009 р.	На 01.01.2009 р.	На 1.09.2008 р.
Офіційні резервні активи	34 252,09	25 392,55	26 459,00	37 530,21
Резерви в іноземній валюті	32 989,82	24595,78	25645,28	36785,32
Резервна позиція в МВФ	0,03	0,03	0,03	0,03
Спеціальні права	91,59	4,86	4,77	1,91
Запозичення				
Золото	1 170,65	791,88	808,92	742,95
Інші резервні активи	-	-	-	-